

بررسی راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی از دیدگاه معلمان

دکتر فریبا حنیفی

دانشکده مشاوره و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، تهران، ایران. f.hanifi94@gmail.com
۰۹۱۲۳۳۵۳۸۵۸

اکرم کرملی

کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی و مدرس مدعو دانشگاه پیام نور واحد پردیس، تهران، ایران.
karamali7700@gmail.com . ۰۹۱۲۲۴۰۷۶۰۵

محمدعلی زهره‌ای

کارشناس ارشد روابط بین الملل و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام، تهران، ایران. دانشگاه تهران zohreei@yahoo.com
۰۹۱۲۲۹۷۲۳۲۵

زهرا امینی

کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، تهران، ایران ۰۹۱۹۹۰۷۵۶۸۶. zohraamin@yahoo.com

چکیده

مقاله حاضر برگرفته از پژوهشی است که هدف آن بررسی راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی بود و روش تحقیق آن توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری آن را کلیه معلمان مقطع ابتدایی شهر تهران شامل ۹۳۵۸۴ نفر تشکیل می دهد که از میان آنها ۳۸۲ نفر طبق جدول کرجسی و مورگان به عنوان نمونه تعیین شده و به روش تصادفی ساده و طبقه ای نسبی انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بوده که پس از مطالعه عمیق مبانی نظری و پیشینه تحقیقات انجام شده تدوین و روایی آن توسط نظر سنجی از افراد خبره (۱۰ نفر) و اساتید راهنما و مشاور تأیید و سپس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، پس از اجرای آزمایشی پرسشنامه بین ۳۰ نفر از معلمان پایانی آن ضریب ۰/۹۵ تأیید شد. برای اجرای اصلی تعداد ۴۱۳ پرسشنامه با احتمال ۱۰ درصد عدم برگشت توزیع و در نهایت ۳۸۲ پرسشنامه جمع آوری و داده ها به صورت توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شد. در بخش آمار توصیفی از جداول توزیع فراوانی، فراوانی درصدی، مانگین، میانه، مد، انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی از t تک نمونه ای استفاده شد. نتایج تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد که به نظر معلمان ابتدایی شهر تهران تا میزان زیادی تقویت فرهنگ خانواده، ویژگی های فردی دانش آموزان، سطح نگرش علمی معلمان و تقویت تجهیزات و تسهیلات مدرسه جزء راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی محسوب می شوند.

واژه های کلیدی: راهکارها، توسعه، فرهنگ کتابخوانی، دانش آموزان ابتدایی

مقدمه:

امروزه یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی جوامع، نرخ سرانه دستیابی به منابع اطلاعاتی و مطالعاتی افراد آن جامعه است. به گونه‌ای که جهان امروزی را جهان اطلاعات می‌خوانند و از آن به جامعه شبکه‌ای نیز یاد می‌کنند. جامعه شبکه‌ای موجب از میان رفتن فاصله‌های مکانی و زمانی شده است. ویژگی بارز جامعه‌ی شبکه‌ای استفاده از اطلاعات و دستیابی به آن‌هاست. جست و جو، مطالعه و پژوهش در جامعه شبکه‌ای به شیوه‌های مختلف (مکتوب، شفاهی، دیداری - شنیداری) و به صورت ترکیبی انجام می‌گیرد. در قرن حاضر با وجود گسترش رسانه‌های جمعی و بهره‌گیری از رایانه، اینترنت، مطالعه و کتابخوانی^۱ هنوز اهمیت خود را نه تنها حفظ کرده است، بلکه جهان هر روز شاهد افزایش شمارگان کتاب‌های چاپ شده، افزایش متقاضیان عضویت در کتابخانه‌ها و پر رونق شدن بازار کتاب‌فروشان است. عامل این امر را باید در افزایش تعداد داوطلبان ورود به دانشگاه‌ها، علاقه‌مندی عموم مردم به کسب دانش و مهارت‌ها، درک تاثیر مطالعه در زندگی اجتماعی و نقش آن در گسترش روح خلاقیت^۲، نوآوری^۳ و ابتکارات جست و جو کرد (نوری، ۱۳۸۳).

خلاصه اینکه مطالعه راهی است بسیار ساده و عملی برای پرورش استعدادهای خدادادی ایشان و آموزش علوم و فنون که او را در مسیر رشد و کمال راهنمایی کند. به گفته اکثر جامعه‌شناسان، اقوام و مللی که با مطالعه مانوس بوده و کتاب و کتابخوانی در میانشان رواج بیشتری داشته است، توانسته‌اند فرهنگی ماندگارتر و پویاتر از خود به جای بگذارند و میراث فرهنگی و گنجینه‌های معارف و دستاوردهای عالمان و فرهیختگان خود را به نسل‌های دیگر منتقل کند (غفاری، ۱۳۸۴).

امروزه توجه به کتاب و کتابخوانی، نشانگر رشد فرهنگی و ملی هر کشور است و تعداد کتاب‌ها و نشریه‌های منتشر شده هر کشور در یک سال، کتابخانه‌ها، کتابخوان‌ها، نویسندگان، مترجمان و ناشران به عنوان معیارهای اساسی توسعه یافتگی کشورها، مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین گسترش فرهنگ مطالعه و کتابخوانی، توسعه کتابخانه‌ها، چاپ و انتشار کتاب و شیوه بهره‌گیری از این ابزار بی رقیب فرهنگی، ضرورت رشد و تعالی جامعه است. در این میان ایجاد رغبت و عادت به مطالعه و کتابخوانی در بین کودکان و نوجوانان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (کاربخش راوی، ۱۳۸۲).

امروزه باید عادت به مطالعه در دانش آموزان رشد یابد، به طوری که آنها از خواندن کتاب لذت ببرند. به این منظور آنها باید در شبانه روز زمانی را برای مطالعه و خواندن کتاب در نظر بگیرند (آلیه ار دم، ۲۰۱۴).

بسیاری از دانشمندان و روان‌شناسان معتقدند که اساس و زیر بنای شخصیت انسان در سالهای اول زندگی پایه گذاری می‌شود و آموخته‌های این دوران تاثیر عمیقی بر آینده زندگی فرد دارد. حال که چنین است اگر مطالب خواندنی مفید و سازنده در اختیار کودکان و نوجوانان قرار گیرد و آن‌ها از همان سنین کودکی به مطالعه عادت

^۱ Book reading

^۲ Creativity

^۳ Innovation

^۴ Aliye Erdem

کننده راه و رسم زندگی را خواهند آموخت و تحت تاثیر داستان‌ها و کتاب‌های آموزنده، به رشد و تعالی خواهند رسید و در آینده نیز برای حل مشکلات خود از کتاب کمک خواهند گرفت (افروز، ۱۳۸۰).

مقایسه ایران با کشورهای مختلف نشان می‌دهد که جایگاه مطالعه در ایران نسبت به سایر ممالک توسعه یافته وضعیت مطلوبی ندارد و باید اقداماتی برای ایجاد راه‌های مناسب ترویج فرهنگ کتابخوانی در کشور فراهم آورد. بعنوان مثال کشوری مانند سوئد با ۹ میلیون جمعیت ۴۰۰۰ کتابخانه دارد، در حالیکه در کشور ایران با بیش از ۷۰ میلیون جمعیت فقط ۱۵۰۰ کتابخانه عمومی دارد که اگر نسبت به جمعیت مقایسه شود بایستی دارای ۲۵۰۰۰ کتابخانه باشد. شکاف عمیقی که از جهات مختلف از جمله رشد اقتصادی، مسائل رفاهی و نهادهای اجتماعی سالم بین ایران و سوئد دیده می‌شود، دقیقاً ناشی از همین فقر فرهنگی است (جوکار و کرمی، ۱۳۸۰).

مقایسه تفاوت زیاد سرانه مطالعه در ایران با کشورهای پیشرفته صنعتی و حتی در حال رشد، تعداد و کیفیت نشریات منتشر شده در کشور در مقایسه با سایر کشورها گویای جایگاه نامناسب مطالعه در جامعه ایران است (نیکنام و رئیس دانایی، ۱۳۷۸).

همچنین نتایج پژوهش‌های مختلف (زارع شاه آبادی، ۱۳۷۸ و بحرانی، ۱۳۸۴) گویای این است که وضعیت مطالعه و کتابخوانی در بین نوجوانان و جوانان از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. زارع شاه آبادی (۱۳۷۸) عوامل مختلفی از جمله تماشای تلویزیون، حجم زیاد کتاب‌های درسی و تکالیف مدرسه و عدم علاقه افراد به مطالعه از جمله موانع توسعه فرهنگ کتابخوانی برشمرد. بعلاوه نتایج پژوهش بحرانی (۱۳۸۴) در این زمینه نشان داد که در مجموع بخش زیادی از اوقات فراغت دانش آموزان در ایام تعطیل بیهوده تلف می‌شود (۳۶/۲ درصد از کل اوقات فراغت)، ۲۲/۸ درصد از اوقات فراغت روزانه صرف مطالعه غیر درسی، ۱۷/۶ درصد صرف تماشای تلویزیون و تنها ۱/۱ درصد صرف مطالعه غیردرسی می‌شود. بطوریکه سرانه مطالعه آزاد دانش آموزان در حدود ۵/۵ دقیقه است (بحرانی، ۱۳۸۴).

در پژوهش‌های دیگری که در داخل کشور انجام گرفته و محتوای موضوعات کتابداری و اطلاع رسانی را تحلیل نموده‌اند، متأسفانه در هیچ یک به موضوع کتابخوانی یا کتابخانه‌های دانش آموزان توجه نشده و یا حداقل به عنوان موضوعی شاخص نیامده است که در بررسی نتایج آن پژوهش به آن‌ها توجه شود (باب الحوایجی و یزدیان راد، ۱۳۸۹، ص ۳۶).

با نگاهی اجمالی به پیشرفت کشورهای توسعه یافته استنباط می‌شود که تحولات عظیم فرهنگی، اقتصادی و صنعتی آنان مرهون توجه خانواده، نظام آموزشی به مطالعه پژوهش، توسعه و تجهیز کتابخانه‌ها به ایجاد فرهنگ مطالعه، توجه معلمان به کتابخوانی و ... می‌باشد (جوکار و کرمی، ۱۳۸۰).

خانواده عامل بسیار موثری در ایجاد عادت به مطالعه و ترویج فرهنگ کتابخوانی است. محیط و شرایط خانواده، روش تربیتی و آموزشی والدین، طرز تفکر و نگرش والدین در رابطه با مطالعه و کتابخوانی، وجود کتب و نشریات قابل دسترس و همچنین سطح اقتصادی و پایگاه اجتماعی خانواده، نقش بسزایی در تقویت عادات مطالعه و کتابخوانی دارد (مهدوی، ۱۳۸۵).

پدر و مادر، بهترین معلم کودک هستند، که باید شوق مطالعه را در او تقویت کنند. همچنین در منازل باید محلی اختصاصی برای کتابخانه در نظر گرفته شود اگر والدین و افراد بزرگتر خانواده به مطالعه علاقه‌مند باشند، فرزندان آن‌ها نیز که همواره از اثرات طبیعی روابط عمیق عاطفی حاکم در خانواده‌های ایرانی برخوردار هستند، با کتاب، بیشتر و بهتر آشنا شده و به مطالعه و کتابخوانی، عادت می‌کنند (مهدوی، ۱۳۸۵).

استفاده از شیوه‌های الگویی زیر توسط والدین می‌تواند تاثیر زیادی بر تشویق فرزندان به مطالعه و کتابخوانی شود که در اینجا به طور خلاصه به برخی اشاره می‌شود:

۱- استفاده از شیوه الگویی زیر تاثیر الگو و نقش پذیری انسان یک امر طبیعی است که از غریزه تقلید سرچشمه می‌گیرد: یکی از کارهای مهم و موثری که والدین می‌توانند در خصوص همراهی و هماهنگی با فرزندان خود در امر مطالعه و کتابخوانی انجام دهند، بردن فرزندان به کتابخانه است. پدر یا مادری که دست فرزند خود را گرفته و حداقل برای نخستین بار او را تا کتابخانه همراهی و در انتخاب کتاب کمک می‌کنند. بدین وسیله به او می‌فهمانند که این کار آنقدر ارزش دارد که من همراه تو می‌آیم و وقت خود را در این راه صرف می‌کنم. پدر، مادر، خواهر یا برادر بزرگتر برای کودکان کاملترین الگوها برای همانند سازی هستند.

۲- برای کودکان و نوجوانان خود برنامه ریزی کنید: یکی از ضروری‌ترین نیازهای انسان در زندگی، داشتن یک برنامه مناسب است. هر چند در جامعه ایران بسیاری از افراد و خانواده‌ها به این اصل اساسی و مهم توجهی نمی‌کنند ولی معمولاً انسان‌هایی که طالب موفقیت و سعادت هستند، برنامه منظمی را برای زندگی خود و فرزندان‌شان تنظیم می‌کنند. برنامه‌ای که در برگیرنده تمام نیازهای جسمی و روانی آن‌ها باشد. انجام تکالیف شرعی و دینی، بازی، ورزش، انجام تکالیف درسی، تماشای تلویزیون، همکاری در امور خانه، شرکت در بحث‌های خانواده، مطالعه و کتابخوانی و ... نتیجه پژوهش‌ها نشان می‌دهد دانش آموزانی که براساس برنامه‌ریزی در ساعات مشخصی به مطالعه در منزل می‌پردازند، بیشتر از دانش آموزانی که برنامه‌ریزی برای کار ندارند، مطالعه می‌کنند (فخرایی، ۱۳۷۶).

۳- برای فرزندان خود قصه بگویید: قصه وسیله‌ای است که می‌تواند کودکان را پیرامون بزرگترها جمع کند و روابط عاطفی بین آن‌ها را تقویت کند. والدین می‌توانند از راه قصه‌گویی توجه و اعتماد کودکان را به خود جلب کنند و با انتقال آنان به دنیای شادی و تخیل زمینه رشد و تکامل ذهنی‌شان را فراهم کنند. کودکان علاقه زیادی به شنیدن قصه‌ها دارند و از این کار لذت می‌برند. آن‌ها بسیاری از اوقات به مطالبی که برایشان می‌گوییم یا می‌خوانیم به چشم یک قصه خیال‌انگیز نمی‌نگرند بلکه آن را رویدادی واقعی می‌دانند که در زمان‌های گذشته به وقوع پیوسته و همین امر باعث می‌شود با علاقه و دقت بیشتری به این مطالب گوش دهند. می‌توان از این علاقه برای ایجاد انگیزه و عادت دادن آن‌ها به مطالعه و کتابخوانی استفاده کرد. نتیجه پژوهش‌های مختلف (عصاره و گلچوبی، ۱۳۸۶؛ آرانی آفتابی و بتولی، ۱۳۸۵؛ ریاضی، ۱۳۸۵؛ پریسکیلا نالوسیبا^۵، ۲۰۱۱؛ گرینی، ۲۰۰۹؛ آری^۶، ۲۰۰۶؛ کلارک^۸، ۲۰۰۹) بیانگر این است که اعضای خانواده، خصوصاً والدین می‌توانند نقش موثری بر عادت فرزندان‌شان به مطالعه و کتابخوانی داشته باشند. عصاره و گلچوبی (۱۳۸۶)؛ در این راستا اشاره کردند که بین میزان مطالعه آزاد والدین و میزان مطالعه آزاد فرزندان و همچنین بین سطح تحصیلات والدین و میزان مطالعه آزاد فرزندان رابطه مثبت وجود دارد. همچنین تشویق والدین به مطالعه فرزندان، وجود کتابخانه در محل تحصیل و برگزاری مسابقات کتابخوانی از جمله مولفه‌های ترغیب‌کننده‌ای بودند که با بیشترین واریانس تبیین شده در

^۵ - Priscilla nalusiba

^۶ - Greany

^۷ - Olery

^۸ - clark

افزایش میزان مطالعه آزاد دانش آموزان تاثیرگذار بوده‌اند. مولفه‌های بازدارنده مطالعه شامل: گرانی کتاب، مشکلات اقتصادی، نداشتن فرصت کافی برای مطالعه، مهمترین و موثرترین موارد در کاهش میزان مطالعه می‌باشند. بعلاوه نتایج پژوهش آرانی آفتابی و بتولی (۱۳۸۵)؛ نیز بیانگر این است که رفتارهای مناسب والدین و معلمان در زمینه مطالعه غیردرسی موجب ترویج روحیه کتابخوانی در دانش آموزان می‌شود. ریاضی (۱۳۸۵)؛ نیز نشان داد که سرعت، مطالعه، عضویت در کتابخانه‌های عمومی، بررسی مطالعه اعضای خانواده، میزان برخورداری از کتاب و قصه‌گویی در دوران کودکی، معدل درسی و سطح شغلی پدر و مادر از متغیرهای مهم و معنی‌دار در زمینه پیش بینی میزان مطالعه آزاد به حساب می‌آیند. فخرایی (۱۳۷۶)؛ نیز در تحقیقی که با عنوان بررسی روشهای موثر بر افزایش میزان مطالعه دانش آموزان دوره متوسطه در شهر تبریز انجام داده به این نتیجه رسید که میانگین مطالعه دانش آموزان در شبانه روز ۵/۲۶ ساعت بوده است که از این میان سهم دانش آموزان دختر ۶/۱۷ ساعت و دانش آموزان پسر ۴/۴۶ ساعت بود. یافته‌های تحقیق حکایت از آن داشت که دانش آموزانی که براساس برنامه‌ریزی در ساعات مشخصی به مطالعه در منزل می‌پرداختند بیشتر از دانش آموزانی که برنامه‌ریزی برای کار نداشتند، مطالعه می‌کردند. برخورد پدر و مادر نسبت به مطالعه کتابهای کمک درسی نیز با میزان مطالعه آنان رابطه آماری معنی‌داری نشان داد. به عبارتی، دانش آموزانی که والدین آنها نسبت به مطالعه کتابهای درسی نگرشی مثبت داشته و از سوی آنها مورد تشویق قرار گرفته‌اند، نسبت به سایر دانش آموزان از میزان مطالعه بیشتری برخوردار بوده‌اند.

نتایج پژوهش پرسکیلا نالوسیبا (۲۰۱۱) نیز در این راستا نشان داد که فرهنگ مطالعه به وسیله استراتژیهای مختلف می‌تواند توسط مسئولان آموزشی، معلمان و والدین توسعه یابد عادت به مطالعه بوسیله تمرین این فرهنگ در مدارس ایجاد می‌شود که معلمان می‌توانند به عنوان الگوی مناسب برای دانش آموزان باشند. بعلاوه والدین نیز می‌توانند از طریق راههای مختلف، این فرهنگ را در میان فرزندان نشان ترویج دهند.

بعلاوه گرینی (۲۰۰۹) نیز در این راستا دریافت که نیمی از مطالعات در بستر خواب صورت می‌گیرد. بنابراین به نظر می‌رسد که والدینی که هم امکان دسترسی به کتاب و هم محیط مناسب را برای کودکان خود فراهم می‌کنند شانس بیشتری برای ترویج عادت خواندن در کودکان خود خواهند داشت. آلری (۲۰۰۶)؛ نیز پیشنهاد می‌کند برای علاقه کودکان به مطالعه، به والدین توصیه می‌کند که کتابخوانی به خصوص با صدای بلند را یک بخش عادی از زندگی روزمره خود قرار دهند. کلارک (۲۰۰۹)؛ نیز در این زمینه دریافت که کودکانی که خواندن را زودتر فرا می‌گیرند و عادت به مطالعه آزاد در آنها توسعه می‌یابد، دارای والدینی هستند که خود اهل مطالعه‌اند.

همچنین نتیجه پژوهش آلیه اردم (۲۰۱۴) نیز در این راستا نشان داد که برای تقویت فرهنگ کتاب خوانی در بین دانش آموزان باید به تقویت خانواده و همچنین تقویت بنیه علمی معلمان توجه شود.

مدرسه و محیط آموزشی نیز به عنوان دومین جایگاه تربیتی انسان، مکانی است که دانش آموزان را با خواندن و مواد مکتوب آشنا می‌سازد. لذا مهمترین وظیفه مدرسه طراحی و پیاده کردن برنامه‌های آموزشی و پرورشی مدونی است که متناسب با هر مقطع سنی و هر پایه درسی کسب شده به دنبال علایق خود در کتابهای غیر درسی تشویق کند. در این میان معلم به عنوان مهمترین عامل در محیط آموزشی و به عنوان محبوب‌ترین و با نفوذترین فردی است که رفتار دانش آموزان را تحت تاثیر قرار می‌دهد، بنابراین معلم می‌تواند به عنوان الگویی مناسب برای دانش آموزان آنها را به خواندن کتابهای غیر درسی مفید تشویق کند (لاریک، ۱۳۸۶).

معلم کلاس اول می‌تواند برای علاقه‌مند کردن بچه‌ها به کتابخوانی همان روز اول پس از آشنایی با دانش آموزان، کتاب قصه زیبا و ساده‌ای را از کیف خود بیرون بیاورد و تصویرهای آن را به دانش آموزان نشان دهد و آن را

برایشان بخواند و این کار را در روزهای بعد نیز تکرار کند. و بعد به مرور از بچه‌ها بخواهد که درباره قصه و قهرمانان آن اظهار نظر کنند تا بچه‌ها به خواندن کتاب قصه علاقه‌مند شوند و در پایان سال تحصیلی به عنوان هدیه به آنان کتابی را تقدیم نماید (جهانتاب، ۱۳۸۹).

علاوه بر تاثیر عمیقی که معلم به عنوان الگو در ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی دارد روش تدریس او نیز یکی از عوامل موثر در کسب موفقیت است. اگر خواسته شود مطالعه و کتابخوانی را در متن فعالیتهای آموزش و پرورش وارد کرد ناگزیر باید از روشهایی استفاده کرد که دانش آموز نیاز به کتاب غیر درسی و مطالعه پیگیر را با تمام وجود احساس کند. یکی از این برنامه‌ها استفاده از روشهای تدریس است که دانش آموزان را به سوی مطالعه کتاب هدایت می‌کند یعنی روش تدریس فعال که می‌تواند دانش آموزان را به صحنه فعالیت بکشد. خوشبختانه کتابهای جدید التالیف فارسی با طراحی فعالیت کتاب خوانی گامی بسیار مثبت در جهت هدایت شاگردان به مطالعه و کتاب خوانی برداشته است (مهدوی، ۱۳۸۵).

به طور کلی روش تدریسی که دانش آموزان را به کتابخانه و جستجو در جهان پیرامونشان هدایت کند و آنها را به مطالعه و تحقیق وادارد از بهترین روشهای تدریس است. در تدریس باید روش معلم محوری کنار رود و استفاده صرف از کتاب درسی به عنوان یک محور از میان برداشته شود تا نتیجه مطلوب از آموزش بدست آید (مهدوی، ۱۳۸۵).

معلم نباید همه سؤالیهای دانش آموزان را به راحتی پاسخ دهد بلکه باید با انتخاب و معرفی کتابهای مناسب زمینه ای فراهم کند که دانش آموز مطالب مورد نیاز خود را از طریق کتاب و مطالعه بدست آورد حتی برای ایجاد انگیزه بیشتر در اوایل کار می‌تواند نشانی دقیق مطالب و صفحه‌ها را نیز بدهد. همچنین معلم می‌تواند پیش از شروع درس جدید کتابهایی را که مکمل بحث آن است و با توانایی‌های دانش آموزان نیز همخوانی دارد انتخاب و به آنها معرفی کند (طاهر، ۱۳۸۴).

اگر معلم هر جلسه همراه خود کتاب به کلاس آورد، به عنوان یک الگوی رفتاری مورد توجه دانش آموزان قرار می‌گیرد. معلم آگاه و خردمند برای تنوع در کلاس درس و برای ایجاد انگیزه نسبت به مطالعه کتابها و نشریه‌ها، کتاب یا مجله ای همراه خود به کلاس آورده و نکته ای کوتاه و شیرین برای دانش آموزان می‌خواند و این گونه به طور مستقیم شیرینی و لذت مطالعه و مراجعه به کتاب را در کام تشنه‌ی دانش آموزان می‌ریزد و بدین وسیله مهر و علاقه‌ی دانش آموزان را نیز به خود جلب می‌کند (طاهر، ۱۳۸۴).

در اینجا به برخی از راهکارهای موثر در ایجاد و توسعه فرهنگ کتابخوانی در دانش آموزان ابتدایی به اختصار بیان می‌شود:

- بهتر است برای دانش آموزان دبستانی کتابهایی را که نمی‌توانند بخوانند تعریف کرد و از عکس‌های کتاب برای بیان کردن بهتر قصه استفاده کرد، تا علاقه‌مند به کتاب و کتابخوانی شوند.
- معلم از خواندن لذت ببرد و در آن ماهر باشد. تا دانش آموزان را به خواندن و مطالعه کردن علاقه‌مند کند.
- هنگامی که در داستان انتخاب شده واژه یا اصطلاح مشکلی یافت آن را حذف نکند، بلکه در خور و فهم شاگردان به طور خلاصه توضیح دهد.
- دانش آموزان را به فکر کردن درباره محتوای قصه و طرح سوال تشویق و ترغیب نماید.
- معلم هنگام تدریس، مطالب جالبی از کتاب، مجله و ... را که ارتباط بسیار نزدیکی با درس دانش آموزان دارد، برگزیند و همراه با درس به آنها بگوید و بعد از این که شاگردان احساس رضایت و کنجکاوی نمودند، آنها را به مطالعه بیشتر درباره آن موضوع تشویق کند.

- از روش‌های آموزشی خلاق و گروهی در حین فرایند یادگیری - یاد دهی استفاده شود.
- کتاب‌های داستان بین دانش آموزان توزیع شود و پس از مطالعه آن‌ها توسط بچه‌ها، پرسش و پاسخ‌ها رد و بدل شوند. و به نقد و بررسی بپردازند. و همچنین با حضور نویسنده و تصویرگر کتاب، مسابقه‌ای برگزار شود (نوری، ۱۳۸۳).

نتایج پژوهش‌های مختلف (آرانی آفتابی و بتولی، ۱۳۸۵؛ ریاضی، ۱۳۸۵؛ زرافشان، ۱۳۷۲؛ لین^۹ و همکاران، ۲۰۱۳؛ اشلیشترو برک^{۱۰}، ۱۹۹۴) نشان دهنده نقش موثر معلم بر افزایش علاقه دانش آموزان به کتابخوانی و مطالعه بیشتر می‌باشد.

به عنوان مثال زرافشان (۱۳۷۲)؛ در این زمینه مطالعه نشان داده است که معلمین بالاترین نقش را در علاقمند کردن دانش آموزان به کتابخوانی دارند. لین و همکاران (۲۰۱۳)؛ نیز در پژوهشی در این زمینه نشان دادند که تمرین تند خوانی و آموزش مهارت خواندن در دوره ابتدایی یکی از نیازهای اساسی این دوره است که معلم از این طریق می‌تواند از این تکنیک برای جذب دانش آموزان به مطالعه استفاده کند. اشلیشترو برک (۱۹۹۴)؛ در مقاله‌ای با عنوان استفاده از کتابها برای تقویت رشد عاطفی و اجتماعی دانش آموزان تیزهوش، فرایند کتاب درمانی را چیزی بیش از خواندن داستان، کتاب و گفتگو درباره آن دانستند. بیشتر متخصصان پنج یا شش مرحله را برای این فرایند شناسایی کرده‌اند که با آماده کردن ذهن دانش آموزان آغاز می‌شود. هنگامی که اشتیاق و علاقه‌ی دانش آموزان با سوالاتی مقدماتی یا بحث درباره رویدادهای موجود در داستان برانگیخته می‌شود، جذب انگیزه‌ی خواندن و گوش دادن به داستان نیز بالا برود، دانش آموزان باید داستان را بخوانند و به آن گوش دهند. سپس به آنها فرصت داده شود تا درباره‌ی داستان فکر کنند. بیشتر مقدار زمان، صرف پاسخ و واکنش دانش آموزان به متن می‌شود بحث و گفتگوهای پی در پی درباره داستان اهمیت زیادی دارد؛ زیرا در همین زمان است که آنان حوادث و شخصیت‌های داستان را با تجربه‌های شخصی خود پیوند می‌دهند. معلم، کتابدار درمانگر نقش تسهیل کننده دارد که با طرح سوالهای «چرایی» به آنها در کسب بینش یاری می‌رساند.

یکی دیگر از راههای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان تقویت ویژگیهای فردی آنها است. راههای ترویج فرهنگ مطالعه داشتن علم و آگاهی به خود و محیط اطراف از ویژگی‌های مهم انسانی است که او را از سایر موجودات اطراف خویش جدا می‌کند. تا آنجا که خود را در میان آن‌ها غریبه و بیگانه می‌یابد. اهمیت این صفت به حدی است که بسیاری از انسان شناسان او را موجودی «جست و جو گر» تعریف کرده‌اند. از منظر فلسفی «حقیقت جویی» را با خمیر و سرشت انسان عجین دانسته‌اند یعنی او را فطرتا حقیقت جو می‌دانند. روانشناسان جدید این حس را در نیاز بنیادی‌تر و عمیق‌تر «خود شکوفایی» می‌بینند که انسان با به فعلیت در آوردن استعدادهای بالقوه خود، دامنه هستی و وجود خویش را می‌گستراند و وسیع‌تر می‌کند. ذهن خلاق بشر از زمان‌های دور همواره در پی این بوده است که پاسخی برای پرسشهای خود بیابد، ناشناخته‌ها را مورد شناسایی قرار دهد و بنیان‌های زندگی فردی و اجتماعی خود را بر یافته‌های علمی هموار سازد.

از منظر فلسفی «حقیقت جویی» را با خمیر و سرشت انسان عجین دانسته‌اند یعنی او را فطرتا حقیقت جو می‌دانند. روانشناسان جدید این حس را در نیاز بنیادی‌تر و عمیق‌تر «خود شکوفایی» می‌بینند که انسان با به

^۹ -Lynn

^{۱۰} -schlichter & burke

فعلیت در آوردن استعدادهای بالقوه خود، دامنه هستی و وجود خویش را می‌گستراند و وسیعتر می‌کند. ذهن خلاق بشر از زمان‌های دور همواره در پی این بوده است که پاسخی برای پرسش‌های خود بیابد، ناشناخته‌ها را مورد شناسایی قرار دهد و بنیان‌های زندگی فردی و اجتماعی خود را بر یافته‌های علمی هموار سازد. به همین دلیل روحیه پژوهش، مطالعه و کنکاش علمی در زمینه‌های مختلف با انسان آمیخته بوده و با پیشرفت و تکامل حیات اجتماعی و گسترش علوم و فنون عجین شده است. مطالعات روان‌شناسی نشان می‌دهد که افراد از جهات مختلف با هم متفاوت هستند. این تفاوت‌ها موجب می‌شوند که نوع و میزان مطالعه در کتابخوانی در میان آنان، متفاوت و متنوع شود؛ به ویژه این که جلوه‌ی تفاوت‌ها در دوران بلوغ، بیشتر خود را نشان خواهد داد. در فرد، عوامل فرعی فراوانی قابل بررسی است که هر یک به نحوی بر نوع و میزان مطالعه وی تاثیر می‌گذارند. این عوامل چهارگانه عبارتند از: جنسیت، نیازها، علایق و وقت آزاد (لاریک، ۱۳۸۶).

در این راستا نتایج پژوهش‌های مختلف (فاضل، ۱۳۸۰؛ ایمانی، ۱۳۸۰؛ گاردنیر^{۱۱}، ۲۰۰۱؛ کروی^{۱۲}، ۲۰۰۲) بر تاثیر نقش عوامل فردی بر توسعه فرهنگ مطالعه و کتابخوانی تاکید دارد. فاضل (۱۳۸۰)؛ در این رابطه نشان داد که بین موضوعات مطالعه غیردرسی دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معنی‌دار وجود دارد حجم زیاد درس، گرانی کتاب، نداشتن علاقه و انگیزه از جمله عواملی هستند که بیش از همه در کاهش میزان مطالعه غیردرسی دانش‌آموزان تاثیرگذار بوده است. بعلاوه ایمانی (۱۳۸۰)؛ نیز در پژوهشی تحت عنوان «آسیب‌شناسی مطالعه در دانش‌آموزان و شیوه‌های کنترل آن» به این نتیجه رسید که بیش‌فعالی یکی از اختلال‌هایی است که باعث آسیب رساندن به امر مطالعه برخی کودکان و نوجوانان می‌شود. اختلال و عدم توجه این‌گونه کودکان و نوجوانان باعث می‌شود که آنان نتوانند بر روی مطالب مورد مطالعه تمرکز نمایند و در نتیجه مدت زمان توجه. آنان کوتاه است. کروی (۲۰۰۲)؛ نیز تاثیر گفتگو با دانش‌آموزان را در مورد انتخاب کتاب چنین مطرح می‌کند که دانش‌آموزان برای مطالعه باید بر مبنای علاقه خود کتاب انتخاب کنند، نه برای بدست آوردن جوایز بیرونی. گاردنیر (۲۰۰۱)؛ نیز در تحقیقی با عنوان «ده دقیقه در روز برای مطالعه آزاد» نشان داد که اگر در پایان کلاس به دانش‌آموزان برای مطالعه وقت داده شود، انگیزه مطالعه در آنها افزایش می‌یابد، به گونه‌ای که به جای انتظار کشیدن برای صدای زنگ کلاس، غرق در مطالعه می‌شوند. به علاوه تحقیقات انجام شده در این زمینه نشان می‌دهد افرادی که در مهد کودک به مطالعه علاقه مند می‌شوند، نه تنها از عادات کاری، توسعه روحی و اجتماعی، ساختار زبان و عملکرد و عملکرد تحصیلی خوبی برخوردارند، بلکه در آزمون‌های استاندارد مربوطه به قرائت (مطالعه) نمره خوبی کسب می‌کنند همچنین نگرش دانش‌آموزان نسبت به مطالعه بهبود می‌یابد و میزان درک مطلب و دایره لغات آنها توسعه می‌یابد.

با نگاهی اجمالی به پیشرفت کشورهای توسعه یافته، استنباط می‌شود که تحولات عظیم فرهنگی، اقتصادی و صنعتی آنها مرهون توجه خانواده و نظام آموزشی به مطالعه و پژوهش، توسعه و تجهیز کتابخانه‌ها و ایجاد تسهیلات کافی و مناسب در مدارس و ایجاد فضای کافی برای مطالعه و کتابخوانی برای دانش‌آموزان می‌باشد (جوکار و کرمی، ۱۳۸۰).

کتابخانه مدرسه دستگاه حرا رت مرکزی و روح مدرسه است و حتی بیجا نیست اگر از کتابخانه به عنوان قلب مدرسه یاد می‌شود. چرا که این مکان می‌تواند به فضایی برای تغذیه فکری و روحی همه دانش‌آموزان و کارکنان

^{۱۱} - Gardenier

^{۱۲} - croy

مدرسه تبدیل شده و تأثیری شگفت و عمیق بر پیشرفت و سعادت آینده همه دانش آموزان بگذارد. کتابخانه مدرسه دارای دو نقش و وظیفه عمده می باشد:

۱- ایجاد انگیزه و عادت به مطالعه در کودکانی که هیچ زمینه قبلی برای مطالعه کتابهای غیر درسی نداشتند و خانواده‌های آنها به هر دلیل نتوانستند برای علاقمندی آنها به مطالعه و کتاب کاری انجام دهند.

۲- تقویت انگیزه مطالعه در کودکانی که قبلاً زمینه مطالعه در خانواده آنها وجود داشت و تا حدی به خواندن و مطالعه کتاب علاقمند هستند و تغذیه روحی این دانش آموزان با کتابهای مورد نیازشان.

طبیعی است که کتابخانه مدرسه برای هر گروه از این دانش آموزان باید برنامه‌های خاصی را تدارک ببیند و حتی می‌تواند از وجود دانش آموزان گروه دوم برای تشویق گروه اول استفاده کند (طاهر، ۱۳۸۴).

همچنین برای جبران بخشی از کمبود فضای کتابخانه در مدارس ایجاد کتابخانه‌های کلاسی راه حل مناسبی است زیرا این راه یکی از ساده‌ترین و موفق‌ترین روشهای حل مشکل فضای کتابخانه و در دسترس قرار دادن کتاب برای دانش آموز است (داداش زاده، ۱۳۸۶).

آموزشگاه با انجام فعالیتهای جنبی زیر، می‌تواند دانش آموزان را به مطالعه و کتابخوانی ترغیب کند:

۱- ایجاد فروشگاه کتاب مدرسه: شرکتهای تعاونی مدارس محل مناسبی برای فروش کتاب هستند. اگر هر آموزشگاه بتواند کتابهای مناسب و ارزان قیمت همراه با تخفیف مناسب در اختیار دانش آموزان قرار دهد می‌تواند میزان علاقمندی دانش آموزان به مطالعه و کتابخوانی را افزایش دهد. این فکر به عنوان یک تجربه در کشور انگلستان انجام شده و موفقیت‌هایی به دست آمده است.

۲- معرفی کتاب: معرفی کتاب به عنوان یک کار انگیزشی برای ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی موثر است. خلاصه کردن کتاب و معرفی آن در تابلو اعلانات تأثیر زیادی در تشویق دانش آموزان به مطالعه دارد. همچنین خواندن خلاصه کتاب و ذکر مشخصات آن در مراسم صبحگاهی مدرسه هم می‌تواند انگیزه مطالعه را در دانش آموزان به وجود آورد.

۳- از جلسه‌های اولیا و مربیان و آموزش خانواده به نحو مطلوب استفاده شود: باید به والدین آموزش داده شود که خواندن در دنیای امروز یک نیاز اساسی و بخشی از زندگی است و به عنوان الگوی تربیتی فرزندان خود نقش مهمی در تشویق و ترغیب آنها به مطالعه دارد. حتی مجموعه‌ای از کتابهای مفید و ساده به والدین معرفی کرد تا آنان نسبت به تهیه این کتابها اقدام کنند.

اگر مدرسه دارای فضای مناسبی به عنوان کتابخانه است جلسه آموزش خانواده را در آنجا برگزار کرد و یا طوری برنامه ریزی کرد که اولیا از کتابخانه بازدید کنند و در جریان فعالیت‌های آن قرار گیرند. همچنین اگر به والدینی که همکاری خوب و قابل توجهی با مدرسه دارند کتابهای مناسب تربیتی اهدا شود تأثیر چشم‌گیری خواهد داشت (طاهر، ۱۳۸۴).

۴- معرفی اعضاء فعال کتابخانه‌های کلاس و مدرسه: اگر اعضاء فعال کتابخانه مدرسه یا کلاس در هفته شناسایی شوند و در یکی از روزهای آن در حضور سایر دانش آموزان تشویق گردند و یا نام آنها در تابلو کتابخانه نصب شود انگیزه بیشتری برای مطالعه دیگر دانش آموزان ایجاد می‌کند. همچنین این گونه کارها بیانگر اهمیت کتاب و مطالعه برای آنان است.

۵- برگزاری مسابقه کتاب خوانی: برگزاری مسابقه کتاب خوانی به عنوان وسیله‌ای موثر برای ایجاد رغبت بیشتر و عادت به مطالعه نزد کودکان و نوجوانان استفاده کرد و تعداد زیادی کتاب را روانه خانه‌ها کرد. همراه با مسابقه‌های کتاب خوانی، گسترش و تقویت مسابقه‌های مطالعه و تحقیق که از جایگاه خوبی در مدارس و بین

دانش آموزان برخوردار است باید در نظر گرفته شود انتخاب کتابهای مفید و جذاب و تهیه جایزه های مناسب انگیزه دانش آموزان را برای شرکت در این مسابقه ها بیشتر می کند.

۶- از کتاب به عنوان جایزه استفاده شود: اهدای کتاب به دانش آموزان به عنوان جایزه گامی است در جهت علاقمند کردن دانش آموزان به مطالعه که البته لازم است در انتخاب کتاب با توجه به نیازهای سنی و روحی دانش آموزان دقت لازم را داشت حتی بهتر است جایزه دانش آموز منحصرآ کتاب نباشد بلکه همراه با جایزه های مورد علاقه آنها یک یا چند جلد کتاب مناسب نیز اهدا شود (تبریزی، ۱۳۸۸).

نتیجه تحقیقات مختلف (نیکنام و رئیس دانایی، ۱۳۸۷؛ عصاره و گلچوبی، ۱۳۸۶؛ جوکار و کرمی، ۱۳۸۰؛ ادریسی، ۱۳۷۷) در این راستا نشان دهنده اهمیت تجهیزات و تسهیلات مناسب مدارس بر تشویق دانش آموزان به کتابخوانی و مطالعه است. به عنوان مثال نیکنام و رئیس دانایی (۱۳۸۷)؛ در این زمینه با انجام پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مقوله هایی از قبیل حمایت و تشویق، اقدامات ملی و عمومی، آموزش و غنی سازی کتابخانه ها و امکانات و تجهیزات نیروی انسانی هر کدام به طور جداگانه به عنوان راهکارهای تقویت کتابخوانی پیشنهاد گردیده است. جوکار و کرمی (۱۳۸۰)؛ نیز در پژوهش تحت عنوان " بررسی میزان مطالعه کتابخوانی فرزندان شاهد شیرازی در مدارس متوسطه و دانشگاه های شیراز و ارائه راهکارهای مناسب در تقویت آن " به این نتیجه رسیدند که میزان مطالعه دختران و پسران شاهد یکسان می باشد. گرانی کتاب، حجم زیاد مطالب درسی و نداشتن امکان مناسب برای مطالعه از جمله عوامل باز دارنده بر سر مطالعه آنان است. تاسیس کتابخانه های مجهز، تخصیص یارانه برای خرید کتاب و برگزاری مسابقات کتابخوانی برای تشویق فرزندان شاهد پیشنهاد شده است. ادریسی (۱۳۷۷)؛ نیز در این زمینه بیان کرد که باید مدارس به اهمیت برنامه ریزی برای اوقات فراغت توجه بیشتری نشان داده و آموزشهایی در این زمینه به دانش آموزان ارائه دهند. لذا با توجه به مستندات فوق و تایید اهمیت و ضرورت، تحقیق حاضر با هدف ارائه راهکارهای مناسب جهت تقویت توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان، در دوره ابتدایی، انجام شد. بر این اساس سوالات پژوهشی زیر تدوین شد:

- ۱- چه عواملی موجب تقویت فرهنگ کتاب خوانی در بین دانش آموزان می شود؟
- ۲- به نظر معلمان هریک از راهکارهای ارائه شده، تا چه اندازه موجب تقویت فرهنگ کتاب خوانی در بین دانش آموزان دوره ابتدایی شهر تهران می شود؟

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق انجام شده توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری آن را کلیه معلمان زن و مرد شهر تهران در مقطع ابتدایی شامل ۹۳۵۸۴ نفر در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ تشکیل دادند. نمونه آماری براساس جدول کرجسی و مورگان تعداد ۳۸۲ نفر انتخاب شد. روش نمونه گیری طبقه ای نسبی و تصادفی ساده بوده است. ابزار اندازه گیری در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته شامل ۴۰ سوال بسته پاسخ می باشد. که برای تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوایی با استفاده از نظرات معلمان، مدیران و افراد متخصص در این حوزه بررسی و تایید شد و برای پایایی آن بصورت اجرایی آزمایشی پرسشنامه توسط ۳۰ نفر از معلمان با روش آلفای کرونباخ با رقم ۰/۹۵ محاسبه و تایید شد.

یافته های پژوهش

سوال اصلی : از دیدگاه معلمان تا چه اندازه تقویت هر یک از مولفه‌های فرهنگ خانواده، ویژگیهای فردی دانش آموزان، سطح نگرش علمی معلمان و تجهیزات و تسهیلات مدرسه به عنوان یکی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی محسوب می‌شود؟

برای بررسی سوال فوق از آزمون t تک نمونه ای به شرح جدول زیر استفاده شد :

جدول ۱: آزمون t تک نمونه ای

میانگین	فاصله اطمینان		تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	توسعه فرهنگ کتابخوانی
	حد پایین	حد بالا					
۱۵۶/۲۰۶	۳۷/۶۵۳	۳۴/۷۵۹	۳۶/۲۰۶	۰/۰۰۰	۳۸۲	۴۹/۱۸۷	

با توجه به داده های جدول ۱ و سطح معناداری آزمون ($p < ۰/۰۰۰$) و کوچکتر بودن آن از ($p < ۰/۰۵$) می توان نتیجه گرفت که آزمون معنادار می باشد. یعنی بین میزان میانگین محاسبه شده و میانگین جامعه (۱۲۰) تفاوت معناداری مشاهده می شود و چنین استدلال می شود که پاسخدهی دبیران دوره ابتدایی شهر تهران نسبت به نقش تقویت هر مولفه های فرهنگ خانواده، ویژگیهای فردی دانش آموزان، سطح نگرش علمی معلمان و تجهیزات و تسهیلات مدرسه به عنوان راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی با میزان میانگین جامعه از لحاظ آماری متفاوت است. با توجه به میزان میانگین محاسبه شده (۱۵۶/۲۰۶) و بزرگتر بودن آن از میانگین جامعه (۱۲۰) می توان نتیجه گرفت که به نظر دبیران دوره ابتدایی شهر تهران تقویت هر مولفه های فرهنگ خانواده، ویژگیهای فردی دانش آموزان، سطح نگرش علمی معلمان و تجهیزات و تسهیلات مدرسه به میزان زیادی بر توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان موثر است.

سوال اول فرعی: از دیدگاه معلمان تا چه اندازه تقویت فرهنگ خانواده از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی محسوب می‌شود؟

برای بررسی سوال فوق از آزمون t تک نمونه ای به شرح جدول زیر استفاده شد :

جدول ۲: آزمون t تک نمونه ای

میانگین	فاصله اطمینان		تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	تقویت فرهنگ خانواده
	حد پایین	حد بالا					
۳۸/۵۷۱	۹/۲۷۴	۷/۸۶۲	۸/۵۷۱	۰/۰۰۰	۳۸۲	۲۳/۹۸۷	

با توجه به داده های جدول ۲ و سطح معناداری آزمون ($p < ۰/۰۰۰$) و کوچکتر بودن آن از ($p < ۰/۰۵$) می توان نتیجه گرفت که آزمون معنادار می باشد. یعنی بین میزان میانگین محاسبه شده و میانگین جامعه (۳۰) تفاوت معناداری مشاهده می شود و چنین استدلال می شود که پاسخدهی دبیران دوره ابتدایی شهر تهران نسبت به نقش تقویت فرهنگ خانواده به عنوان یک راهکار توسعه فرهنگ کتابخوانی با میزان میانگین جامعه از لحاظ آماری متفاوت است. با توجه به میزان میانگین محاسبه شده (۳۸/۵۷۱) و بزرگتر بودن آن از میانگین جامعه (۳۰)

می توان نتیجه گرفت که به نظر دبیران دوره ابتدایی شهر تهران تقویت فرهنگ خانواده به میزان زیادی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان محسوب می شود.
سوال دوم فرعی : از دیدگاه معلمان تا چه اندازه تقویت فردی دانش آموزان از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی محسوب می شود؟
برای بررسی سوال فوق از آزمون t تک نمونه ای به شرح جدول زیر استفاده شد :

جدول ۳: آزمون t تک نمونه ای

میانگین	فاصله اطمینان		تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	تقویت فردی دانش آموزان
	حد بالا	حد پائین					
۴۰/۲۹۷	۱۰/۸۰۰	۹/۷۹۴	۱۰/۲۹۷	۰/۰۰۰	۳۸۲	۴۰/۲۷۶	

با توجه به داده های جدول ۳ و سطح معناداری آزمون ($p < ۰/۰۰۰$) و کوچکتر بودن آن از ($p < ۰/۰۵$) می توان نتیجه گرفت که آزمون معنادار می باشد. یعنی بین میزان میانگین محاسبه شده و میانگین جامعه (۳۰) تفاوت معناداری مشاهده می شود و چنین استدلال می شود که پاسخدهی دبیران دوره ابتدایی شهر تهران نسبت به نقش تقویت فردی دانش آموزان به عنوان یک راهکار توسعه فرهنگ کتابخوانی با میزان میانگین جامعه از لحاظ آماری متفاوت است. با توجه به میزان میانگین محاسبه شده (۴۰/۲۹۷) و بزرگتر بودن آن از میانگین جامعه (۳۰) می توان نتیجه گرفت که به نظر دبیران دوره ابتدایی شهر تهران تقویت فردی دانش آموزان به میزان زیادی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان محسوب می شود.
سوال سوم فرعی : از دیدگاه معلمان تا چه اندازه تقویت سطح نگرش علمی دبیران از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی محسوب می شود؟
برای بررسی سوال فوق از آزمون t تک نمونه ای به شرح جدول زیر استفاده شد :

جدول ۴: آزمون t تک نمونه ای

میانگین	فاصله اطمینان		تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	تقویت سطح نگرش علمی دبیران
	حد بالا	حد پائین					
۳۷/۰۹۱	۷/۶۲۸	۶/۵۵۴	۷/۰۹۱	۰/۰۰۰	۳۸۲	۲۵/۹۶۴	

با توجه به داده های جدول ۴ و سطح معناداری آزمون ($p < ۰/۰۰۰$) و کوچکتر بودن آن از ($p < ۰/۰۵$) می توان نتیجه گرفت که آزمون معنادار می باشد. یعنی بین میزان میانگین محاسبه شده و میانگین جامعه (۳۰) تفاوت معناداری مشاهده می شود و چنین استدلال می شود که پاسخدهی دبیران دوره ابتدایی شهر تهران نسبت به نقش تقویت سطح نگرش علمی دبیران به عنوان یک راهکار توسعه فرهنگ کتابخوانی با میزان میانگین جامعه از لحاظ آماری متفاوت است. با توجه به میزان میانگین محاسبه شده (۳۷/۰۹۱) و بزرگتر بودن آن از میانگین جامعه (۳۰)

می توان نتیجه گرفت که به نظر دبیران دوره ابتدایی شهر تهران تقویت سطح نگرش علمی دبیران به میزان زیادی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان محسوب می شود.
سوال چهارم فرعی : از دیدگاه معلمان تا چه اندازه تقویت تجهیزات و تسهیلات مدرسه از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی محسوب می شود؟
برای بررسی سوال فوق از آزمون t تک نمونه ای به شرح جدول زیر استفاده شد :
جدول ۵: آزمون t تک نمونه ای

میانگین	فاصله اطمینان		تفاوت میانگین ها	سطح معناداری	درجه آزادی	t	تقویت تجهیزات و تسهیلات مدرسه
	حد	حد بالا					
۴۰/۲۴۵	۹/۷۵۶	۱۰/۷۳۴	۱۰/۲۴۵	۰/۰۰۰	۳۸۲	۴۱/۱۷۹	

با توجه به داده های جدول ۵ و سطح معناداری آزمون ($p < ۰/۰۰۰$) و کوچکتر بودن آن از ($p < ۰/۰۵$) می توان نتیجه گرفت که آزمون معنادار می باشد. یعنی بین میزان میانگین محاسبه شده و میانگین جامعه (۳۰) تفاوت معناداری مشاهده می شود و چنین استدلال می شود که پاسخدهی دبیران دوره ابتدایی شهر تهران نسبت به نقش تقویت تجهیزات و تسهیلات مدرسه به عنوان یک راهکار توسعه فرهنگ کتابخوانی با میزان میانگین جامعه از لحاظ آماری متفاوت است. با توجه به میزان میانگین محاسبه شده (۴۰/۲۴۵) و بزرگتر بودن آن از میانگین جامعه (۳۰) می توان نتیجه گرفت که به نظر دبیران دوره ابتدایی شهر تهران تقویت تجهیزات و تسهیلات مدرسه به میزان زیادی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان محسوب می شود.

بحث و نتیجه گیری

در پاسخ به سوال اصلی نتیجه تحقیق حاضر نشان داد که به نظر معلمان دوره ابتدایی شهر تهران تقویت هر یک از مؤلفه های فرهنگ خانواده، ویژگیهایی فردی دانش آموزان، سطح نگرش علمی معلمان و تسهیلات و تجهیزات مدرسه به میزان زیادی بر توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان مؤثر است. که این یافته، با یافته پژوهشهای (عصاره و گلچوبی، ۱۳۸۶؛ آرنی آفتابی و بتولی، ۱۳۸۵؛ ریاضی، ۱۳۸۵؛ پریسکیلانا لوسیبا، ۲۰۱۱؛ گرینی، ۲۰۰۹؛ آری، ۲۰۰۶؛ کلارک، ۲۰۰۹) هماهنگی دارد.

در پاسخ به سوال اول فرعی نتیجه پژوهش حاضر نشان داد که تقویت فرهنگ خانواده به میزان زیادی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان محسوب می شود. که این یافته، با یافته پژوهشهای (عصاره و گلچوبی، ۱۳۸۶؛ آرنی آفتابی و بتولی، ۱۳۸۵؛ ریاضی، ۱۳۸۵؛ بحرانی، ۱۳۸۴؛ فخرایی، ۱۳۷۶؛ پریسکیلانا لوسیبا، ۲۰۱۱؛ گرینی، ۲۰۰۹؛ آری، ۲۰۰۶؛ کلارک، ۲۰۰۹) تطبیق دارد.

در پاسخ به سوال دوم فرعی نتیجه پژوهش حاضر نشان داد که تقویت ویژگیهای فردی دانش آموزان به میزان زیادی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان محسوب می شود. که این یافته، با یافته پژوهشهای (فاضل، ۱۳۸۰؛ ایمانی، ۱۳۸۰؛ گاردنیر، ۲۰۰۱؛ کروی، ۲۰۰۲) هماهنگی دارد.

در پاسخ به سوال سوم فرعی نتیجه پژوهش حاضر نشان داد که تقویت سطح نگرش علمی دبیران به میزان زیادی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان است. این یافته، با یافته پژوهشهای (آرنی آفتابی و

بتولی، ۱۳۸۵؛ ریاضی، ۱۳۸۵؛ زرافشان، ۱۳۷۲؛ لین و همکاران، ۲۰۱۳؛ پریسکیلا لوسیبیا، ۲۰۱۱؛ اشلیشتروبرک، ۱۹۹۴) هماهنگی دارد.

باتوجه به یافته‌های پژوهش حاضر و مقایسه آن با یافته‌های تحقیقات دیگران به معلمان و مدیران مدارس ابتدایی و والدین پیشنهادت زیر ارائه می‌شود:

- چون در این بررسی مشخص شد که تقویت فرهنگ خانواده، جزء یکی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی است، به خانواده ها مخصوصاً والدین پیشنهاد می شود که خودشان به مطالعه در خانواده اهمیت دهند، حتماً سعی کنند قبل از خواب برای بچه هایشان کتاب بخوانند، قسمتی از کتابخانه منزل را به کودکان اختصاص دهند، برای تشویق فرزندانشان در کنار چیزهای دیگر، کتاب نیز هدیه دهند و سعی کنند آنها را عضو کتابخانه کنند.

- چون در این بررسی مشخص شد که تقویت ویژگی های فردی دانش آموزان، جزء یکی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی است، لذا به مسئولان آموزش و پرورش و مدیران پیشنهاد می شود که فضایی را در مدرسه ایجاد کنند که نگرش دانش آموزان نسبت به کتاب و کتابخوانی تقویت شوند، برای دانش آموزانی که در مسابقات کتابخوانی شرکت کرده اند، از جوایزی استفاده کنند که باعث تشویق آن ها به کتابخانه شوند و سعی کنند که با جذاب کردن فضای کتابخانه محیطی دلپذیر را برای دانش آموزان ایجاد نمایند تا آن ها به مطالعه بیشتر تشویق شوند.

- چون در این بررسی مشخص شد که تقویت سطح نگرش علمی معلمان؛ یکی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی است، به معلمان ابتدایی پیشنهاد می شود که خود نسبت به مطالعه اهمیت دهند. حتماً در ساعتهای اضافی کلاس برای بچه ها کتاب بخوانند. سعی کنند مهارت تند خوانی را در آنها تقویت کنند.

- چون در این بررسی مشخص شد که تقویت تسهیلات و تجهیزات مدرسه، جزء یکی از راهکارهای توسعه فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان ابتدایی است به مدیران و مسئولان آموزش و پرورش پیشنهاد می شود که حتماً بودجه ای را برای کتابخانه مدرسه اختصاص دهند و سعی کنند که هر چند وقت یک بار مسابقات کتابخوانی را برای دانش آموزان برگزار نمایند و از کتاب برای تشویق دانش آموزان استفاده کنند.

محدودیت های تحقیق

محدودیت زمانی و مکانی در پژوهش حاضر جزء محدودیت های آن محسوب و همچنین پرسشنامه به عنوان ابزار اندازه گیری از دیگر محدودیت های پژوهش حاضر است.

فهرست منابع :

ادریسی ، نعمت ...، ۱۳۷۷ ، بررسی راههای برانگیختن دانش آموزان به مطالعه و تکوین عادت مطالعه در فراگیران دوره راهنمایی شهرستان یزد .
فهرست طرح ها و پایان نامه های مرکز تحقیقات قم.

آفتابی، آرانی، فاطمه، بتولی، زهرا ، ۱۳۸۶ ، بررسی میزان مطالعه غیردرسی دانش آموزان متوسطه و شناسایی عوامل موثر بر آن در شهرستان آران و بیدگل، مجله الکترونیک پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، دوره هفتم- شماره سوم

افروز ، غلامعلی ، ۱۳۸۰ ، روانشناسی تربیت کودکان و نوجوانان ، چاپ سوم ، تهران ، انتشارات انجمن اولیا و مربیان

ایمانی ، محسن ، ۱۳۸۰ ، آسیب شناسی مطالعه در دانش آموزان و شیوه های کنترل آن ، مجله پیوند ۲۵۴ .

باب الحوائجی، فهیمه، یزدیان، مهرزاد، ۱۳۸۹، تحلیل محتوای مقالات مجلات تخصصی کتابداری و اطلاع رسانی درباره ترویج کتابخوانی و کتابخانه های کودکان از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷، فصلنامه علمی پژوهشی نهاد کتابخانه های عمومی کشور، دوره ۱۶، شماره ۴، پیاپی ۶۳ ص ۳۱ تا ۵۳

بحرانی، محمود ۱۳۸۴، بررسی عوامل موثر بر میزان کتابخوانی و مطالعه آزاد دانش آموزان متوسطه در استان فارس، مجله علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال هفتم، شماره ۴۲.

تبریزی، مصطفی، ۱۳۸۸، کتاب درمانی، چاپ اول، تهران، فراوان.

جهانتاب، مهدی، ۱۳۸۹، راههای ترویج فرهنگ مطالعه

جوکار، عبدالرسول، کرمی، باباجان، ۱۳۸۰، بررسی میزان مطالعه و کتابخوانی فرزندان شاهد شیرازی در مدارس متوسطه و ارائه راهکارهای مناسب برای تقویت آن، ماهنامه علمی-پژوهشی، سال نهم، شماره ۳۶.

داداش زاده، صفر، ۱۳۸۶، نقش کتابخانه ها در توسعه فرهنگ، فصلنامه کتاب، دوره بیست و یکم، شماره سوم.

ریاضی، عبدالمهدی، ۱۳۸۵، تجربه سایر کشورها در زمینه ترویج مطالعه و کتابخوانی، مورد مطالعه کشور کانادا، مقاله ارائه شده در سومین همایش راههای ترویج مطالعه و کتابخوانی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت امور فرهنگی.

زارع شاه آبادی، علیرضا، ۱۳۸۷، بررسی عوامل موثر بر میزان مطالعه و کتابخوانی، مورد مطالعه روستای ترک آباد، فصلنامه پیام کتابخانه، سال نهم، شماره دوم، ص ۳۰-۲۳.

زرافشان، علی، ۱۳۷۲، بررسی وضعیت مطالعه غیر درسی دانش آموزان کشور، پایان کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

طاهر، محمد، ۱۳۸۴، مسائل آموزش و پرورش، تهران، امیرکبیر.

عصاره، فریده و گلچویی، نقی، ۱۳۸۶، شناسایی و معرفی عوامل ترغیب کننده و باز دارنده ی مطالعه آزاد دانش آموزان دوره متوسطه استان مازندران، مجله علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال سیزدهم، شماره ۴، ص ۱۲۶-۱۰۳

غفاری، سعید، ۱۳۸۱، شیوه های عادت به مطالعه در کودکان، پیام کتابخانه، ۱۲ (۳-۴)

غفوری، فلور، ۱۳۸۶، جمع بندی پیامگیران اخبار صدا و سیما، تهران، مرکز پژوهشات صدا و سیما

فاضل، مرتضی، ۱۳۸۰، بررسی نوع و میزان مطالعات غیر درسی دانش آموزان دوره متوسطه و شناسایی عوامل موثر بر آن از نظر دانش آموزان در شهرستان شهرضا، سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان، شورای تحقیقات.

فخرایی، سیروس، ۱۳۷۶، بررسی روشهای موثر بر افزایش میزان مطالعه دانش آموزان دوره متوسطه در شهر تبریز، کارنامه شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش آذربایجان شرقی.

کاربخش راوی، ماشاء...، ۱۳۸۲، چگونه کودکان و نوجوانان را به مطالعه علاقه مند کنیم، چاپ اول، تهران، مدرسه

لاریک، نانسی، ۱۳۸۶، چگونه بچه هایمان را به مطالعه تشویق کنیم، ترجمه مهین محتاج، چاپ پنجم، تهران، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

مهدوی، محمد تقی، ۱۳۸۵، مدیریت اطلاعات، تهران، مرکز اسناد و مدارک علمی

-Aliye Erdim (۲۰۱۴). Aresearch on redeaing hapitc on university students : (sampel of Ankara University and Erciyef uUniversity). Ankara university , saculty of educational sciences^{۳۵}

, Ankara , Torky , procedia – social and behavioral sciences, ۱۷۴(۲۰۱۴).۳۹۸۳-۳۹۹۰.

Clark C. (۲۰۰۲). Factors related to amount and type of leisure time reading. Reading Research Quarterly , ۱۵،۳۳۷-۵۷.

Gardiner, ster (۲۰۰۱). ten minutes a day for silent reading. Educational leadership. v. ۵۹, no, ۲. p. ۳۲-

Greany v . (۲۰۰۹) . parental influences on The reading teacher , ۳۹(۸) , ۸۱۳-۱۷.

Lynn S. Fuchs , Douglas , Donald L. Compton (۲۰۱۳). monitoring Early Reading Development in first

Grad : word Identification fluency versus Non sense word fluency. ۹۱،۹۸،۱۷۶،۶۷.server :

Mpshqw Brdr. http user Agent : Mozilla (compatible , MSIE 8.0 , windows NT 6.1 , Trident / 4.0 , GTB7.3. slcc 2.NET 6.0.NET CLR 1.1 . 4322.tablet pc2,9)
Oleary J.(2006) Are parents an influences on adolescent reading habits , Journal of Reading 22,340-43
Priscilla Nalusiba (2011) . strategies for the development of a reading culture in Uganda primary schools : Case studies of four selected universal primary schools: Education schools in kampala district . 2011 / HD.05/04017. December.2011.
Schlichter, c.l. & Burke, m.(1994). "using book to hature the social and emotional development of giftead students" Roeper Review, 16,280-283

investigation of the methods of developing book reading among the elementary schools

students from their teachers point of view

Fariba Hanifi (Ph.D)

**Counseling and educational colledge. Islamic Azad university of Rodehen branch ,
Tehran. Iran**

Akram Karamali

Teacher of payam nur university . Tehran. Iran

Mohammad ali Zohreei

Teacher of Islamic Azad university . unit of Amam Yadegar , Tehran. Iran

Zahra Amini

M. Aof educational research . Islamic Azad university of Rodehen , Tehran. Iran

Abstract

The main goal of the present research was to investigate the methods of developing book reading culture among the elementary schools students in Tehran city .Its methodology was descriptive of survey one. Its population was all elementary schools teachers who serving in Tehran city in 1392-93 (a bout 93084 people) . The sample was chosen according to kerjisy and Morgan Table 382 people. To made the questionnaire, after deep studying of previous researches and theoretical bases, four main components under the name of reinforcement of family culture, students individual characteristics, the level of teachers scientific attitude & improvement of schools facilities categorized & determined & confirmed. It validity confirmed by expert judgment (10 specialists) & its reliability calculated by coronbakh's coefficient of 0/90.

Collected data was analyzed by Descriptive static as frequency distribution, percent frequency table, mode, moderate, mean, variance, standard deviation & inferential statistics as one- sample T-Test by SPSS.

The result showed that according to Tehran city elementary teachers point of view each of the mentioned methods as reinforcement of family culture, students individual characteristics, the level of teachers scientific attitude & improvement of schools facilities confirmed & were the main ways to develop book reading among the elementary schools students.

Key words : presenting, book reading ,culture , elementary schools ,students